



МАУП

**Львівський інститут  
Приватного акціонерного товариства  
«Вищий навчальний заклад  
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»**  
(назва навчального підрозділу)

Затверджую:  
Заступник директора з  
навчально-методичної та  
виховної роботи

к.е.н., доц. Парфенюк С. І.  
(ПІБ)

30.08.2024 р.



Схвалено на засіданні кафедри права  
(назва кафедри)

Протокол № 01/24/25 від 30.08.2024 р.

Завідувач кафедри

к.ю.н., доц. Яворська В. Г.  
(ПІБ)

*(Handwritten signature)*  
(підпис)

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«Міжнародний захист прав людини»**

Спеціальності: **081 «Право»**

Освітнього рівня: **другий (магістерський) рівень**

Освітньої програми: **Право**

Спеціалізація: \_\_\_\_\_

Львів 2024

**Розробник силябусу навчальної дисципліни:**

**Мельниченко Богдана Богданівна** – доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри права


**Викладач:**

**Мельниченко Богдана Богданівна** – доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри права

Силябус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри права  
Протокол від 30.08.2024 р. № 01/24/25

Завідувач кафедри  (підпис) В. Г. Яворська

Силябус погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми  
«Право»  
(назва освітньої програми)

30.08.2024 р.  
Керівник (гарант) освітньої програми  (підпис) М. І. Граб

Силябус перевірено

30.08.2024 р.


Заступник директора з

навчально-методичної та виховної роботи  (підпис) Є. І. Парфенюк

### Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	<b>Міжнародний захист прав людини</b>
Шифр та назва спеціальності	081 Право
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	<b>4 кредита / 120 год.</b> Лекції : 34 Семінарські заняття:16 Самостійна робота студентів: 70
Терміни вивчення дисципліни	2 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	<b>залік</b>
Сторінка дисципліни на сайті	<a href="https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-prava/navchalno-metodychne-zabezpechennya-druhyy-mahisterskyy-riven/sylabusy-osvitnikh-komponentiv/vybirkovi-spetsialnosti--081-pravo/mizhnarodnyy-zakhyst-prav-lyudyny/">https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-prava/navchalno-metodychne-zabezpechennya-druhyy-mahisterskyy-riven/sylabusy-osvitnikh-komponentiv/vybirkovi-spetsialnosti--081-pravo/mizhnarodnyy-zakhyst-prav-lyudyny/</a>

### Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

	<b><i>Мельниченко Богдана Богданівна</i></b>
	Доктор юридичних наук професор
	професор кафедри права
<b>Дисципліни, які викладає НПП</b>	Актуальні проблеми конституційного права України; міжнародний захист прав людини.
<b>Напрями наукових досліджень</b>	Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні в умовах воєнного стану; пПраво людини на життя крізь призму сучасних реалій; Децентралізація влади як основа удосконалення організаційно-правового механізму публічного управління; організаційно-правові засади функціонування системи забезпечення національної безпеки; правові засади організації та здійснення публічної влади в Україні в умовах воєнного стану; місцеве самоврядування в Україні в умовах воєнного стану;
<b>Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців</b>	ORCID: 0000-0003-1514-8131 Google Scholar: <a href="https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&amp;user=ji9lvwoAAAAJ">https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&amp;user=ji9lvwoAAAAJ</a>
<b>Контактна інформація викладача:</b>	
<b>E-mail:</b>	<a href="mailto:bogdana_m2008@ukr.net">bogdana_m2008@ukr.net</a>

<b>Контактний тел.</b>	+38(096)2660180
<b>Телефон кафедри</b>	
<b>Портфоліо викладача на сайті кафедри/ Інституту/ Академії</b>	<a href="https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-prava/osobovyy-sklad-kafedry/kyun-melnychenko-bohdana-bohdanivna/">https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-prava/osobovyy-sklad-kafedry/kyun-melnychenko-bohdana-bohdanivna/</a>

### **Анотація курсу.**

Дисципліна «Міжнародний захист прав людини» має значну теоретико-практичну цінність для фахової підготовки студентів. Засвоєння цього курсу забезпечує формування компетентностей, необхідних для ефективного захисту прав особи в національному правовому полі, зокрема через імплементацію прецедентної практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), а також для ініціювання процедур захисту у міжнародних інстанціях та правозахисних організаціях. З огляду на необхідність синтезу правових знань, курс має чітко виражений комплексний та міждисциплінарний характер, оскільки його зміст базується на положеннях загальної теорії права, галузей системи національного права та міжнародного публічного права.

Навчальна програма дає змогу ознайомити студентів із підставами і порядком звернення до ЄСПЛ та процедурою розгляду справ цим Судом. Під час вивчення курсу будемо працювати з національним законодавством та міжнародними актами щодо захисту прав людини, аналізувати конкретні життєві ситуації крізь призму положень Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та правових позицій Європейського суду з прав людини.

**Предметом навчальної дисципліни** є сукупність правових норм, принципів та інституційних механізмів, що регулюють відносини між суб'єктами міжнародного права щодо забезпечення, поваги та захисту фундаментальних прав і свобод людини.

**Метою вивчення дисципліни** є формування правоповажливого мислення та позитивний вплив на правову поведінку майбутніх фахівців. Курс передбачає засвоєння студентами форм та механізмів міжнародного правозахисту, що здійснюється як інституціями Організації Об'єднаних Націй, так і регіональними системами, зокрема Європейською та іншими. Крім того, пріоритетним завданням курсу є ґрунтовний аналіз практики застосування Європейським судом з прав людини положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

### **Завдання навчальної дисципліни:**

- вивчення змісту основних міжнародних стандартів, принципів та концепцій захисту прав людини.
- ґрунтовне ознайомлення з текстом Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародними пактами ООН та іншими засадничими актами;
- опанування структури та функцій універсальної (ООН) та регіональних (зокрема Європейської) систем захисту прав людини;
- вивчення критеріїв прийнятності скарг та процесуальних стадій розгляду справ у Суді;
- навчити студентів застосовувати прецедентну практику ЄСПЛ у національному правовому полі для обґрунтування правових позицій;
- набуття вміння аналізувати конкретні життєві ситуації (кейси) на відповідність міжнародним зобов'язанням держави;
- забезпечення синтезу положень загальної теорії права, національного законодавства та міжнародного публічного права;
- розуміння способів та форм впровадження міжнародних правових стандартів у внутрішню систему права України;
- виховання поваги до людської гідності та усвідомлення прав людини як найвищої соціальної цінності;
- розвиток навичок правової поведінки майбутніх фахівців, що базується на принципах справедливості, гуманізму та верховенства права.

**Пререквізити навчальної дисципліни:** «Іноземна мова у професійній діяльності», «Актуальні проблеми трудового права», «Актуальні проблеми міжнародного права».

**Постреквізити навчальної дисципліни.** «Актуальні проблеми міжнародного гуманітарного права»

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право» а саме:

### Програмні компетентності

Компетентність	Ступінь сформованості компетентності
<b>Інтегральна компетентність:</b>	
ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми
<b>Загальні:</b>	
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні;	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово;	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення;	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
<b>Спеціальні (фахові/предметні) компетентності</b>	
СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу.
СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми.

<p>СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.</p> <p>СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.</p> <p>СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.</p> <p>СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.</p>	<p>Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми.</p> <p>Повністю. Співвідноситься з метою курсу.</p> <p>Повністю. Співвідноситься з метою курсу.</p> <p>Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми.</p>
---	---

### **Результати навчання:**

ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

## Зміст навчальної дисципліни.

№	Курс 1 семестр 2 Всього годин у семестрі 120 Теми	Розподіл годин Денна форма			Розподіл годин Заочна форма			Форма контролю
		лекції	сем. зан.	сам. роб. студ.	лекції	сем. зан.	сам. роб. студ.	
<b>Модуль 1. Інституційні механізми міжнародного захисту прав людини</b>								
1.	Міжнародний правозахист інституціями ООН	6	2	10	2	2	15	У, ПК
2.	Європейська система захисту прав людини	6	2	10	-	-	15	У, Т
3.	Роль Європейського суду з прав людини	6	2	10	-	-	22	У, ПК
	Модуль 1.	18	6	30	2	2	52	КР
<b>Модуль 2. Міжнародні стандарти захисту окремих прав та спеціальні правові режими</b>								
4.	Право на життя, заборона катувань та заборона дискримінації у практиці Європейського суду з прав людини	4	2	10	-	-	15	У, ПК
5.	Особливості захисту окремих прав людини у практиці Європейського суду з прав людини	4	2	10	-	-	15	У, Т
6.	Інші регіональні системи захисту прав людини	4	2	10	2	2	15	У, Т
7.	Міжнародний захист прав і свобод окремих категорій осіб під час збройних конфліктів	4	4	10	-	-	15	У, Т
	Модуль 2.	16	10	40	2	2	60	КР
	Всього: 90 год.	34	16	70	4	4	112	

### **Форми і методи навчання.**

Основними видами навчальних аудиторних занять є *лекції, семінарські/практичні заняття, консультації*.

Під час викладання лекційного матеріалу використовується поєднання кількох методів, що дозволяють ефективно опрацювати питання курсу:

**Лекція-бесіда.** Забезпечує пряму взаємодію викладача зі студентами, дозволяє акцентувати увагу на найбільш складних або дискусійних положеннях. Дає можливість формувати власні оцінки й узагальнення, застосовувати критичне мислення.

**Лекція-візуалізація.** Забезпечує високу наочність навчального матеріалу та структурування складних абстрактних концепцій. Дозволяє максимально задіяти зорову пам'ять і підтримувати високу концентрацію уваги. Сприяє формуванню аналітичних навичок роботи з даними.

**Лекція-дискусія.** Лекція-дискусія. Забезпечує активну діалогічну взаємодію та обмін думками між учасниками. Дозволяє глибоко проаналізувати суперечливі положення та правові колізії. Сприяє розвитку навичок аргументації, публічного захисту позиції та критичного осмислення.

**Лекція-аналіз конкретної ситуації (case-study).** Забезпечує застосування теоретичних знань до вирішення реальних або гіпотетичних правових та управлінських проблем. Дозволяє розвивати практичні навички прийняття рішень, пошуку альтернативних шляхів та формування юридично обґрунтованих висновків.

Семінарські та практичні заняття включають:

- публічні виступи;
- дискусії;
- аналіз правових ситуацій;
- вирішення задач і тестових завдань;
- роботу в малих групах з подальшими презентаціями;

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Міжнародний захист прав людини» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, виконання практичних завдань (написання рефератів, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку юридичних документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

Студенти працюють з інформацією самостійно, зокрема з використанням онлайн-ресурсів, аналізуючи прецеденти, нормативно-правові акти та судову практику, необхідні для вирішення поставленої управлінської або правової проблеми, викладеної в ситуаційній задачі.

**Технічне обладнання та/або програмне забезпечення.** В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

### **Форми та методи контролю.**

Залік проводиться в усній формі на останньому семінарському занятті.

**ЗАГАЛЬНА ПІДСУМКОВА ОЦІНКА** по дисципліні = це середнє арифметичне між результатами поточних досягнень (РПД) з та результатами підсумкового контролю (РПК).

Обраховується по формулі:

$(РПД\ 2\ семестр + РПК) : 2 = \text{загальна оцінка.}$

### Система оцінювання та вимоги.

Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<https://drive.google.com/file/d/1ENRncPY-dU2qLke7awVKn1OdfG88Hg8D/view>).

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	9	9	8	8
Відвідування семінарських занять	1	3	3	5	5
Робота на семінарському занятті	10	3	30	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом	-	-	72	-	93
Максимальна кількість балів:		165			
165:100=1,65. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:1,65= загальна кількість балів.					

\*Робота на семінарському занятті оцінюється у 10 балів.

Види робіт передбачених на семінарському занятті: усне опитування; виступ із доповіддю, у дискусії тощо; розв'язання задач; тестування.

\*\* Самостійна робота студента передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, підготовка юридичних документів. Оцінюється в 5 балів.

\*\*\*Модульний контроль здійснюється у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає 10 тестових завдань, 2 теоретичних питання. Оцінюється 25 балів.

*Критерії оцінювання:* виконання тестових завдань – максимум 5 балів (0,5 балів за 1 правильну відповідь); теоретичні питання – 10 балів кожне.

## Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Природні прав людини: поняття, зміст та властивості.
2. Покоління прав людини.
3. Здійснить класифікацію природних прав людини.
4. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів.
5. Міжнародні стандарти прав і свобод людини: поняття, класифікація. Універсальність прав людини.
6. Назвіть міжнародні засоби захисту прав людини.
7. Основні міжнародні документи ООН як міжнародні гарантії захисту прав людини.
8. Загальна декларація прав людини: роль і зміст цього документа.
9. Рада ООН з прав людини: мета, повноваження, роль цього органу.
10. Верховний комісар ООН з прав людини.
11. Процедура 1503.
12. Спеціалізовані договірні органи ООН (комітети) в системі міжнародного правозахисту.
13. Регіональні механізми захисту прав людини: поняття та види.
14. Європейська система захисту прав людини.
15. Діяльність Ради Європи в сфері захисту прав людини.
16. Комітет Ради Європи проти катувань.
17. Європейська соціальна хартія (переглянута).
18. Роль Європейського Союзу в сфері захисту прав людини.
19. Роль та значення ОБСЄ щодо захисту прав людини.
20. Міжамериканська система захисту прав людини.
21. Африканська система захисту прав людини.
22. Арабська система захисту прав людини.
23. Європейські стандарти захисту прав людини.
24. Загальна характеристика ЄКПЛ: зміст, вихідні засади
25. Роль та зміст Протоколів до ЄКПЛ 1950 р.
26. Місце Конвенції та практики ЄСПЛ у правовій системі України.
27. Роль Європейського суду з прав людини для України.
28. Правовий статус суддів ЄСПЛ: порядок обрання та строк їх повноважень.
29. Основні критерії прийнятності індивідуальних заяв, що подаються до ЄСПЛ.
30. Поняття та види юрисдикції ЄСПЛ.
31. Предметна юрисдикція (*ratione materiae*)
32. Територіальна юрисдикція (*ratione loci*),
33. Юрисдикція в часі (*ratione temporis*)
34. Юрисдикція за колом суб'єктів (*ratione personae*).
35. Зміст та основні вимоги, які ставляться до індивідуальних заяв, що подаються до Європейського суду з прав людини.
36. Стадії розгляду справи Судом.
37. Реєстрація заяви позивача та визначення її прийнятною для розгляду у суді як основні стадії розгляду справи у ЄСПЛ.
38. Комунікація заявника з державою, процедура дружнього врегулювання спору та процедура односторонньої декларації
39. Розгляд справи по суті справи у ЄСПЛ.
40. Факультативні стадії розгляду справи Судом.
41. Прецедентний характер рішень ЄСПЛ.
42. Рішення європейського суду з прав людини як правозастосовчий акт.
43. Порядок виконання рішень ЄСПЛ в Україні.
44. Заходи індивідуального та заходи загального характеру відповідно до остаточного рішення ЄСПЛ у конкретній справі.
45. Роль Комітету Міністрів Ради Європи у контролі за виконанням рішень Суду.

46. Обсяг та складові (зміст) права на життя (ст. 2 Конвенції) у практиці Суду.
47. Обов'язки держави щодо права на життя відповідно до ЄКПЛ та практики Суду.
48. Особливості захисту права людини не зазнавати катування, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність поводження чи покарання (ст. 3 Конвенції). Обсяг та складові цього права.
49. Зобов'язання держави, що впливають зі ст. 3 ЄКПЛ (заборона катування, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність поводження чи покарання).
50. Обсяг та складові права на свободу та особисту недоторканність у практиці Суду.
51. Обов'язки держави, що впливають з права на свободу та особисту недоторканність (ст. 5 ЄКПЛ).
52. Право на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту у інтерпретації Суду: обсяг та складові цього права.
53. Презумпція невинуватості: тлумачення Судом ч.2 ст.6 Конвенції.
54. Зобов'язання держави, що впливають з права на справедливий суд згідно ст.6 ЄКПЛ.
55. Принцип покарання виключно на основі закону (ст. 7 Конвенції).
56. Зміст права на повагу до приватного життя в інтерпретації ЄСПЛ (ст. 8 Конвенції).
57. Зміст права на повагу до сімейного життя в інтерпретації ЄСПЛ (ст. 8 Конвенції).
58. Зміст права на повагу до житла в інтерпретації ЄСПЛ (ст. 8 Конвенції).
59. Зміст права на повагу до кореспонденції в інтерпретації ЄСПЛ (ст. 8 Конвенції).
60. Обов'язки держави, що впливають зі ст.8 Конвенції (право на повагу до приватного, сімейного життя, житла та кореспонденції).
61. Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії (ст.9 ЄКПЛ).
62. Обов'язки держави, що впливають з права на свободу думки, совісті та релігії відповідно до ст.9 Конвенції.
63. Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів (ст.10 ЄКПЛ).
64. Втручання у свободу вираження поглядів та критерії відповідності такого втручання, відповідно до ст. 10 Конвенції.
65. Обов'язки держави, що впливають з права на свободу вираження поглядів відповідно до ст.10 Конвенції.
66. Особливості захисту права людини на свободу об'єднань (ст. 11 Конвенції).
67. Позитивні обов'язки держави, що впливають з права людини на свободу об'єднань (ст. 11 ЄКПЛ)
68. Особливості захисту права людини на вільні вибори (ст. 3 Першого протоколу до Конвенції).
69. Обсяг та складові права власності (ст. 1 Першого протоколу до Конвенції).
70. Зобов'язання держави щодо права на власність відповідно до ст. 1 Першого протоколу до Конвенції
71. Обсяг та складові заборони дискримінації (ст. 14 ЄКПЛ та Протокол № 12 до ЄКПЛ).
72. Несамостійний характер права на недискримінацію, передбаченого ст.14 Конвенції.
73. Позитивні обов'язки держави із забезпечення права на недискримінацію та «дискримінація навпаки» («позитивна дискримінація») відповідно до ст. 14 ЄКПЛ та Протокол № 12 до ЄКПЛ.
74. Особливості захисту права на освіту (ст. 2 Першого протоколу до Конвенції).
75. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.
76. Право Гааги.
77. Право Женев.
78. Сіракузькі принципи, що стосуються обмежень і відступів від положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.
79. Принципи ООН, які стосуються статусу національних установ, що займаються заохоченням і захистом прав людини [Паризькі принципи].
80. Захист поранених і хворих у діючих арміях.
81. Захист військовополонених.

82. Захист цивільного населення під час війни. Захист жінок та дітей під час війни.  
 83. Міжнародний захист прав осіб, що належать до національних та мовних меншин.  
 84. Захист поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі.  
 85. Європейська соціальна хартія як недооцінений інструмент захисту соціально-економічних прав.  
 86. Обмеження прав людини під час воєнного стану: допустимість та межі.  
 87. Застосування 15 статті ЄКПЛ (derogation) під час війни: аналіз рішень ЄСПЛ.  
 88. Аналіз рішення у справі «Україна проти Росії (щодо Криму)».  
 89. Аналіз рішення у справі «Україна та Нідерланди проти Росії»: значення для розвитку міжнародного захисту прав людини.  
 90. Роль міжнародних інституцій (судових та позасудових) у захисті прав людини.

### Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

#### Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу «Міжнародний захист прав людини» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Міжнародний захист прав людини» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача,

нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

### Методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Мельниченко Б. Б. Цебенко С. Б. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Львів : БОНА, 2023. 206 с.
2. Мельниченко Б. Б. Цебенко С. Б. Міжнародний захист прав людини : підручник. Львів : БОНА, 2024. 284 с.
3. Міжнародний захист прав людини : методичні вказівки щодо підготовки та проведення семінарських занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право (денної та заочної форм навчання) / укл. Б. Б. Мельниченко. Львів : ПрАТ «ВНЗ«МАУП», 2024. 54 с.
4. Міжнародний захист прав людини : методичні вказівки щодо організації самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право (денної та заочної форм навчання) / укл. Б. Б. Мельниченко. Львів : ПрАТ «ВНЗ«МАУП», 2024. 52 с.

### Рекомендовані джерела інформації

#### Нормативно-правові акти:

1. Верховний комісар щодо заохочення і захисту всіх прав людини: затв. резолюцією 48/141А Генеральної Асамблеї ООН від 07.01.1994 р. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_709#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_709#Text)
2. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. 15 груд. № 93. Ст. 3103.
3. Заява Верховної Ради України про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією пр захист прав людини та основоположних свобод : Постановва Верховної Ради України від 21.05.2015 р. № 462-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 29. Ст. 267.
4. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнар. док. від 18.12.1979 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_207#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text)
5. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження: міжнар. док. Від 20.10.2005 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952\\_008#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text)
6. Конвенція про права осіб з інвалідністю : міжнар. док. від 13.12.2006 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995\\_g71#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_g71#Text)
7. Конвенція про статус біженців: міжнар. док. від 28.07.1951 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text)
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: міжнар. док. від 10.12.1984 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_085#](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#)
9. Конвенція про права дитини: міжнар. док. від 20.11.1989 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text)

10. Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації: міжнар. док. від 21.12.1965 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_105#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text)
11. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнар. док. від 16.12.1966 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043#](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#)
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: міжнар. док. від 16.12.1966 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text)
13. Про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв: Протокол II від 3 травня 1996 р., що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибіркову дію. № 995\_310. База даних «Законодавство України» ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_310#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_310#Text)
14. Про закони і звичай війни на суходолі: Конвенція від 18 жовтня 1907 року. № 995\_222. База даних «Законодавство України» ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_222#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text)
15. Про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: Женевська конвенція від 12 серпня 1949 р. № 995\_152. База даних «Законодавство України» ВР України. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_152#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text)
16. Про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах: Факультативний протокол до Конвенції від 1 січня 2000 року. № 995\_795. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_795#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text)
17. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: міжнар. док. від 26.06.1945 р. Організація об'єднаних націй. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_010#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text)
18. Щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів: Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 8 червня 1977 року. № 995\_199. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_199#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text)
19. Judgment in Ukraine v. Russia: International Court of Justice (ICJ), United Nations. URL: <https://webtv.un.org/en/asset/k13/k133nogiw7>

### **Основні:**

20. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
21. Міжнародні стандарти прав людини у кримінальному праві: компаративна перспектива = Human rights from a comparative criminal law perspective : посібник : електрон. навч. вид. / Д. Лук'янов, О. Марін, І. Сень, В. Туляков, О. Уварова, О. Харитоновна, О. Шостак ; за ред. О. Харитоновної, Г. Шмельцер. Харків : Право, 2022. 220 с. (Удосконалення магістер. програми з кримін. юстиції = Modernising Mas). URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/24894>
22. Опольська Н. М., Бабой А. М., Бабой В. С. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. Вінниця : Твори, 2021. 408 с. URL: <http://socrates.vsuau.org/repository/getfile.php/28982.pdf>
23. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського ; Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін. ; передм. А. В. Войціховський. Харків : Планета-Принт, 2021. 404 с. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11349>

## Допоміжні:

24. Айрапетов М. Lex specialis derogat lex generali? Синергія галузей міжнародного права, що орієнтуються на захист прав людини при дії надзвичайного режиму окупації. *Український часопис міжнародного права*. 2024. № 1. С. 44-50.
25. Антонович М. М. Відповідальність за порушення прав людини і міжнародного гуманітарного права в умовах гібридної війни. *Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини : Liber Amicorum до 60-річчя професора Всеволода Всеволодовича Мищика* : монографія / за ред. О. В. Задорожнього, О. Р. Поєдинок. Київ; Одеса : Фенікс, 2016. С. 673-689. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11619>
26. Гнатівський М. М. Повага до прав людини в умовах збройного конфлікту в Україні: застосування судами норм міжнародного гуманітарного права та стандартів захисту прав людини. *Кімонікс Інтернешнл Інк.* 2017. URL: [https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Report\\_Respect-for-HR-in-Conflict\\_Gnatovsky\\_UKR.pdf](https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Report_Respect-for-HR-in-Conflict_Gnatovsky_UKR.pdf)
27. Денис Малюська: ЄСПЛ опублікував рішення щодо прийнятності справи «Україна проти Росії (щодо Криму)». *Прес-центр Міністерства юстиції України*. 2021. URL : <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-espl-opublikuvav-rishennya-schodo-priynyatnosti-spravi-ukraina-proti-rosii-schodo-krimu>.
28. Застосування норм міжнародного гуманітарного (МГП) та міжнародного кримінального права (МКП) : навч. матер. 2019. 310 с. URL : [https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Curricula\\_NJ\\_IHL\\_ICL\\_2019\\_UKR-1.pdf](https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Curricula_NJ_IHL_ICL_2019_UKR-1.pdf)
29. Керівні принципи з додержання прав людини в процесі повернення жертв торгівлі людьми до країни походження. Варшава : Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, 2018. 108 с. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/390167?download=true>
30. Коаліція громадських організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі». Ті, що пережили пекло: свідчення жертв про місця незаконних ув'язнень на Донбасі. Київ : ЦП Компринт, 2015. 84 с.
31. Кресін О. Відповіді на гібридні загрози: міжнародний досвід і законодавство України. *Право України*. 2022. № 1. С. 131-155.
32. Лисик В.М. Міжнародне гуманітарне право як єдина галузь права війни. *Український часопис міжнародного права*. 2024. № 4. С. 56-68.
33. Мельниченко Б. Б. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 106-109.
34. Мельниченко Б. Б., Кондрецький І. Peculiarities of guaranteeing the rights and freedoms of Ukrainian citizens under martial law. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2024. Т. 11. № 2 (42). С. 101-106.
35. Мельниченко Б. Б., Воронєцька Ю. Право людини на життя крізь призму сучасних реалій. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2024. Вип. 4 (72). С. 16-20.
36. Невара Л. Забезпечення мовних прав національних меншин України відповідно до права ЄС. *Український часопис міжнародного права*. 2024. № 1. С. 38-3. DOI : [doi.org/10.36952/ujil.2024.1.38-43](https://doi.org/10.36952/ujil.2024.1.38-43)
37. Пашковський М. Чи захищає міжнародне гуманітарне право лише цивільних осіб, які знаходяться під владою сторони противника. September 16, 2022; Boston, USA: III International Scientific and Practical Conference «SCIENTIFIC PRACTICE: MODERN AND CLASSICAL RESEARCH METHODS». URL : <https://doi.org/10.36074/logos-16.09.2022.09>
38. Пилипенко В. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до збройних конфліктів міжнародного та не міжнародного характеру в контексті воєнних злочинів. *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 3. С. 317-323. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/53.pdf>

39. Плотніков О. Женевський протокол 1925 року як основа першого в історії міжнародно-правового режиму контролю зброї масового знищення. *Український часопис міжнародного права*. 2024. № 4. С. 24–28. DOI: doi.org/10.36952/ujil.2024.4.3
40. Права людини в період збройних конфліктів : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю Національному університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса, 2022. 665 с. URL : <https://ccu.gov.ua/library/prava-lyudyny-v-period-zbroynyh-konfliktiv>
41. Степаненко К. В. Поняття, ознаки та види міжнародних судових установ. *Альманах міжнародного права*. 2020. Вип. 23. С. 46–54. URL: <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v23/8.pdf>
42. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Питання та пропозиції до держави щодо документування фактів та використання даних щодо порушень прав людини в результаті збройного конфлікту та окупації. 2020. URL : <https://helsinki.org.ua/articles/pytannia-ta-propozytzii-do-derzhavy-shchodo-dokumentuvannia-faktiv-ta-vykorystannia-danykh-shchodo-porushen-prav-liudyny-v-rez45>
43. Factsheet – Armed conflicts. *ECHR*. January 2023. URL : [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs\\_armed\\_conflicts\\_eng](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_armed_conflicts_eng)
44. Kovalchuk V. B., Zharovska I. M., Gutiv B. I., Melnychenko B. B., Panchuk I. O. [Human rights and positive obligations of the state](#). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28, № 3. С. 27-35.
45. Dankevych V., Kovalchuk V. B., Melnychenko B. B., Bohiv Y. S., Slotvinska N. D. Concept of global peace: military, terrorist and informational threats. *Revista Guillermo de Ockham*. 2023. Vol. 21. No. 2. Pp. 397-414.
46. Melnychenko B., Pavlova O., Kuchynska I., Gorbalskiy V., Volodina O. [The war between Ukraine and Russia as a historical and civilizational aspect](#). *Trames*. 2023. Vol. 27, iss. 4. Pp. 327-349.

### Інформаційні ресурси:

1. HUDOC – База даних, що надає доступ до практики Європейського суду з прав людини: <https://hudoc.echr.coe.int/>
2. United Nations: <https://www.un.org/en/>
3. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал: <http://rada.gov.ua/>
4. Європейський суд з прав людини : <https://hcj.gov.ua/page/yevropeyskyy-sud-z-prav-lyudyny>
5. Практика ЄСПЛ. Український аспект: <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl/>
6. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини, розміщені на офіційному сайті Міністерства юстиції України: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>
7. Уповноважений Верховної Рад України з прав людини: <https://www.ombudsman.gov.ua/>
8. Захист інтересів держави у Європейському суді : [https://minjust.gov.ua/cat\\_9329](https://minjust.gov.ua/cat_9329)

### Список рекомендованих для вивчення рішень ЄСПЛ:

1. Case of Ukraine v. Russia (Re Crimea): ECHR [GC]. Judgment of 25 June 2024 (Application no. 20958/14 and 38334/18). HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-235139%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-235139%22]})
2. Case of Ukraine and the Netherlands v. Russia: ECHR [GC]. Judgment of 9 July 2025 (Applications nos. 8019/16, 43800/14, 28525/20 and 11055/22). HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-244292%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-244292%22]})
3. «Бочан проти України» (Bochan v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 03.05.2007 (заява № 7577/02). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_209#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_209#Text).

4. «Бочан проти України (№ 2)» (Bochan v. Ukraine (№ 2): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 05.02.2015 (заява № 22251/08). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_a43#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a43#Text).
5. «Бурмич та інші проти України» (Burmich and Others v. Ukraine): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 12.10.2017 (заява №№ 46852/13, 47786/13, 54125/13). Міністерство юстиції України: офіц. веб-сайт. URL: <https://minjust.gov.ua/m/4600>.
6. «Гуменюк та інші проти України» (Gumenyuk and Others v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 25.09.2021 (заява №11423/19). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-214653%22%22%7D>.
7. «Денісов проти України» (Denisov v. Ukraine): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 25.09.2018 (заява №76639/11). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_c96#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c96#Text).
8. «D.H. та інші проти Чеської Республіки» (D.H. and Others v. the Czech Republic): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 13.11.2007 (заява № 57325/00). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-83256%22%22%7D>.
9. «Зеленчук і Цицюра проти України» (Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 22.05.2018 (заява № 846/16 та № 1075/16). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_c79#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text).
10. «Каверзін проти України» (Caversine v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 15.05.2012 (заява № 23893/03). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_851#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_851#Text).
11. «Кривіцька та Кривіцький проти України» (Krivitska and Krivitsky v. Ukraine) рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 02.03.2011 (заява № 30856/03). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_774#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_774#Text).
12. «Коккінакіс проти Греції» (Kokkinakis v. Greece) рішення Європейського суду з прав людини у справі від 25.05.1993 (заява № 14307/88). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-57827%22%22%7D>.
13. «Лінгенс проти Австрії» (Lingens v. Austria): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 08.07.1986 (заява № 9815/82). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980\\_066#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_066#Text).
14. «Лоїзиду проти Туреччини» (Loizidou v. Turkey): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 18.12.1996 (заява №15318/89). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-58007%22%22%7D>.
15. «Маккан та інші проти Сполученого Королівства» (McCann and Others v. United Kingdom): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 27.09.1999 (заява 18984/91). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-57943%22%22%7D>.
16. «М.Р. і Д.Р. проти України» (M.R. and D.R. v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 22.05.2018 (заява №63551/13). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_c87#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c87#Text).

17. «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Fedorovych VOLKOV v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 09.01.2013 (заява № 21722/11). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_947#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text).
18. «Пічкур проти України» (Pichkur v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 07.11.2013 (заява № 10441/06). База даних «Законодавство України». ВР України. [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_984#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_984#Text).
19. «Прітті проти Сполученого Королівства» (Pretty v. The United Kingdom): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 29.04.2002 (заява № 2346/02). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980\\_210#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_210#Text).
20. «Савіні проти України» (Saviny v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 18.12.2018 (заява 39948/06). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_454#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454#Text).
21. «С. і Марпер проти Сполученого Королівства» (S and Marper v. United Kingdom): рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі від 04.12.2008 (заява № №30562/04, 30566/04). Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту персональних даних. URL: <https://rm.coe.int/168059920d>.
22. «Харченко проти України» (Kharchenko v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 10.02.2011 (заява № 40107/02). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_662#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_662#Text).
23. Швидка проти України» (Shvydka v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини від 30.10.2014 (остаточне рішення від 30.01.2015) (заява № 17888/12). *Офіційний вісник України*. 2015. 27 берез. № 22. Ст. 625.
24. Case of Niemietz v Germany: judgment of the European Court of Human Rights 16.12.1992 (Application no. 13710/88). База даних практики Європейського суду з прав людини HUDOC. Європейський суд з прав людини. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%20\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-57887%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%20[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-57887%22%7D)}.